

נקובה, שפירותיו אינם משובחים. (20)

ספינה אספינה נמי לא קשיא:

כאן — ששנינו מביא ואינו קורא — **בספינה של עין**, שאין פירותיה משובחים, שהיא כמו עציץ שאינו נקוב.

כאן — ששנינו מביא וקורא — **בספינה של חרס** שאינה צריכה נקיבה, ופירותיה משובחים. (21)

אלא לרבי יוחנן קשיא, ממה ששנינו: בעציץ פג-א ובספינה (1) מביא ואינו קורא. שהרי הגדל באלו אינו מובחר וגרע מתמרים שבהרים, שבהם אמר רבי יוחנן שאם הביא לא קידש, ואילו בעציץ ובספינה מבואר שקידש, ואף מביא הוא לכתחילה! ?

ומשנינן: הגדל בעציץ ובספינה אם בר ביכורים הוא — **תנאי היא**, [במחלוקת תנאים הוא שנוי], **דתניא:**

כן יש לומר, דמה ששנינו דבעציץ שאינו נקוב מביא ואינו קורא, מיירי כשאין לו אלא מה שגדל בעציץ שאינו נקוב, ומוכרח הוא, שהרי הגדל בעציץ שאינו נקוב אינו חייב אלא מדרבנן, ואין יכול לפטור בו את מה שגדל בקרקע או בעציץ נקוב, ובהכרח שאין לו אלא מאלו, ולכן מביא הוא לכתחילה, וראה גם בהערה 13; וכן **מבואר כתירוץ הזה ב"קרבן אורה"** ד"ה גמרא בשלמא, ראה עוד שם.

21. נתבאר על פי הפירוש המיוחס לרש"י; וכן הביאו התוספות משם רש"י כאן וברש"י בגיטין ז ב; והם תמהו: לפי זה ישוב הברייתות הוא בהיפך לישובים הקודמים, שבישויים הקודמים מיישבת הגמרא בתחילה את הברייתא ד"מביא וקורא", ואילו כאן מיישבת הגמרא בתחילה את הברייתא ד"מביא ואינו קורא", ועוד הקשו עליו ממקום אחר, ופירשו בהיפך.

1. **בפשוטו** — וכפי שיתבאר בהערה 4, ראה שם — קושיית הגמרא היא לפי מה שיישבנו את סתירת הברייתות, ונמצא שאף בעציץ שאינו נקוב ובספינה שכמותו שנינו: מביא; אבל מהברייתא דעציץ נקוב וספינה שכמותו אין להקשות, שפירותיהם של אלו טובים מן התמרים שבהרים.

20. **א. תוספת ביאור:**

אם כי בפשוטו היה נראה, שבפירות עציץ שאינו נקוב מביא ואינו קורא משום שאין יכול לומר "הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתתה לי", ומשום שאין זה "פרי האדמה"; מכל מקום מוכרח הוא, שאינו קורא גם משום שאינם משובחים; שהרי הגדל בעציץ ובספינה גרע מהגדל בגג וחורבה, וכפי שכבר נתבאר מדברי תשובת הרא"ש; ומוכח מדבריו [הובאו בסוף הסוגיא בהערות], שהגדל בעציץ ובספינה גרע מהגדל אפילו מגג בית וחורבה שאינה עבודה, ואם כן, כיון שהגדל בגג בית וחורבה שאינה עבודה מביא ואינו קורא משום שפירותיו אינם משובחים, כל שכן שמטעם זה אינו קורא בעציץ שאינו נקוב.

ב. הוקשה ל"חזון איש" [ערלה א יז, ראה שם במסגרת], כיון שהגדל בעציץ שאינו נקוב הוא כמו תמרים שבהרים ואף גרוע מהם, כמבואר בסוגיא לעיל ובהמשך הסוגיא; אם כן למה לדעת ריש לקיש מביא ואינו קורא, והרי בתמרים שבהרים סובר ריש לקיש שאינו מביא כלל, אלא רק אם הביא קידש, ראה שם.

אך לפי המבואר ב"שפת אמת" [המובא בהערה 1]: כל מה שלריש לקיש אין מביאין לכתחילה היינו דוקא לפטור את האחרים המוכרחים, אבל הם עצמם חייבים בכורים; אם

שבנג מערה ושבחורבה עבודה⁽²⁾ **מביא** וקורא; **שבעציץ** ושבספינה⁽³⁾ **אינו מביא כל עיקר**. ורבי יוחנן סובר כתנא זה שאינו

מביא כל עיקר, ומשום שאינו משובח וגרע מתמרים שבהרים.⁽⁴⁾

מובחרים, מידי דהוה אחורבה שאינה עבודה, שמביאין ממנה ביכורים ואין קוראין, אף על גב דמחובר גמור הוא.

ועוד נראה להביא ראיה גמורה משם, דגג חשיב מחובר אפילו לענין ביכורים, וקרינן ביה "על) האדמה אשר נתת לי"; דגרסינן התם:

אלא לרבי יוחנן קשיא, תנאי היא ...; [ו]הרי' מכל מקום תיקשי לרבי יוחנן מגג וחורבה, דלא אשכח בהו תנא דקאמר אינו מביא כל עיקר ... ותיקשי לרבי יוחנן דאמר: בתמרים שבהרים ופירות שבעמקים אם הביא לא קידש; ומדקאמר לעיל בגמרא בשלמא לריש לקיש לא קשיא כאן בגג דמערה כאן בגג דבית, אלא לרבי יוחנן קשיא, אלמא מדמי גמרא גג ומערה לתמרים שבהרים ופירות שבעמקים, ופריך מינה לרבי יוחנן, ולא תירץ כלום.

אלא על כרחך צרכינן למימר דעיקר פירכא דפריך לרבי יוחנן הוי מעציץ וספינה, דדמי לתמרים שבהרים ופירות שבעמקים, אבל גג וחורבה פירותיהן עדיפי טפי מתמרים שבהרים ופירות שבעמקים, ומביאין מהם ביכורים וקורים לחד תנא, ולאידך תנא מביא ואינו קורא; והאי דקאמר בגמרא "בשלמא לריש לקיש לא קשיא, כאן בגג דמערה כאן בגג דבית", ודאי לריש לקיש דמצי לפלוגי וליישב כל הברייתות, אליבא דידיה נחית בגמרא לפרשם ולישבם אליבא דידיה, והאי דקאמר אלא לרבי יוחנן קשיא, לא קאי כי אם בעציץ וספינה, אבל מגג וחורבה לא קשיא לרבי יוחנן כדפרישית לעיל, ולהכי לא תירץ אלא מעציץ וספינה, ותו לא מידי; וראה גם בכיארור הגר"א ביורה דעה רצד סג; וב"חזון איש" ערלה א יז; [נכתוספות נשאר] בקושיא על הסוגיא, וראה פירוש המיוחס לרש"י

2. כן הוא מוכרח בפשוטו מכח סתירת הברייתות דלעיל; אך ראה ב"קין אורה" ד"ה גמרא בשלמא, וגם מלשון תשובת הרא"ש המובא בהערה בסוף הסוגיא, יש לפקפק בזה, וראה גם ב"חזון איש" עוקצין ד ד, וצ"ע בזה.

3. בפשוטו — וכפי שיתבאר בהערה 4, ראה שם — הכוונה היא לעציץ שאינו נקוב וספינה שכמותו.

4. הסוגיא נתבארה על פי תשובת הרא"ש כלל ב סימן ד, ואלו דבריו שם:

וששאלת: כרם הנטוע על הגג ... וראית לדמות לעציץ שאינו נקוב שפטור מן התרומה, וכן יהיה פטור מן הערלה; יראה לי, דכל כי האי גוונא חייב בתרומה ובערלה, דלא איירי בגמרא לפטור אלא מן הזרוע בדבר המטלטל, כגון עציץ וספינה, דלא הוי זרוע בארץ ואין דרך לזרוע כך, ולא חייבה התורה להפריש מעשר אלא "תבואת זרעך" כדרך שהעולם זורעים, ו"היוצא השדה שנה שנה", ואין דרך לזרוע בדבר המטלטל, אבל כשהוא נקוב חשוב כמחובר לארץ, כי השרשים יונקים יתקיימו מלחלוחית הארץ, וקרינן ביה "היוצא השדה" ... אבל בנידון זה, שמילא הגג עפר ונטע בו כרם שהוא דבר קבוע, עדיף טפי מעציץ נקוב ...

והא דגרסינן בפרק כל הקרבנות: תני חדא שבגג ושבחורבה ... אלמא גג דבית מביא ואינו קורא, היינו דוקא לענין בכורים דבעינן "משבח ארצך" מידי דהוה אתמרים שבהרים ופירות שבעמקים שאין מביאין מהם ביכורים, וקאמר ריש לקיש שאם הביא קדשי, וכן בגג דבית, אף על גב דהוי כמחובר, מכל מקום אין הפירות

וכי למצרים שהיא מלאה כשפים אתה מביא כשפים? כי היו חושבים שכישוף היה עושה משה, והרי זה כמי שמכניס תבן לעפריים שהיא מליאה בתבואה, שאין זה אלא משוגע.

אמר להו משה רבינו לאותם מכשפים דרך ליצנות על משקל ליצנותם:

אמרי אינשי: למתא, ירקא ירקא שקול!
פתגם שגור הוא בפי האנשים: לעיר שגדל בה הרבה ירק, הבא אף אתה ירק למכור שם, כי כל מי שצריך ירק בא הוא לקנות משם; ואף אני במקום שיש כשפים אעשה כשפים.⁽⁶⁾

שנינו במשנה: **וכולן אינן באות אלא מן המובחר שניה להן עפריים:**⁽⁵⁾

מביאה הגמרא, שבעת תחילת גאולת ישראל ממצרים, שנאמר שם: [שמות ז ט]: "כי ידבר אליכם פרעה לאמר, תנו לכם מופת ויבא משה ואהרן אל פרעה ויעשו כן כאשר צוה ה', וישלך אהרן את מטהו לפני פרעה ולפני עבדיו ויהי לתנין. ויקרא גם פרעה לחכמים ולמכשפים ויעשו גם הם חרטומי מצרים בלהטיהם כן" —

אמרי ליה יוחנא וממרא [שמות שני אנשים מראשי המכשפים במצרים] **למשה רבינו:**

וכי תבן אתה מכניס לעפריים?! לעגו לו:

וברש"י מכתב יד].

ומבואר בפשוטו מדברי הרא"ש:

א. תמרים שבהרים גרועים אפילו מן הגדלים בגג בית וחורבה שאינה עבודה, שאם לא כן, הרי מכח סתירת הברייתות צריך לומר, שאפילו בגג בית וחורבה שאינה עבודה מביא ואינו קורא, ותיקשי לרבי יוחנן שאמר: לא קידש; אלא ודאי שהגדל בגג בית וחורבה שאינה עבודה טובים הם מתמרים שבהרים, ולכן אין להקשות מזה על רבי יוחנן.

ב. כיון שהגדל בעציץ נקוב או בספינה שכמותו, פירותיהם משובחים יותר מן הגדל בגג בית וחורבה שאינה עבודה, שהרי לריש לקיש מביא מאלו וקורא, ואילו מגג וחורבה אינו קורא; אם כן בהכרח, שאם מגג של בית וחורבה שאינה עבודה אין להקשות על רבי יוחנן וכפי שנתבאר, כל שכן שאין להקשות מהגדל באלו על רבי יוחנן, שהרי אלו טובים מן הגדל בגג בית וחורבה שאינה עבודה; ובהכרח לומר — לפי שיטת הרא"ש — שכל קושיית הגמרא על רבי

יוחנן היא רק מעציץ שאינו נקוב וספינה שכמותו, שהם גרועים מתמרים שבהרים; ובהכרח יש גם לפרש את הברייתא גבי עציץ וספינה שאינו מביא כל עיקר, דהיינו דוקא בעציץ שאינו נקוב וספינה כמותו.

אך ראה בכל זה ב"פני יהושע בקונטרס אחרון לגיטין ז ב, ולהבנתו בדעת הרא"ש אף הגדל בעציץ נקוב וספינה שכמותו גרע מתמרים שבהרים; וראה גם ב"חזון איש" עוקצין ד ד; וראה ב"פני יהושע" שהביא מהרמב"ם [בכורים ב ט] שפסק אפילו בעציץ נקוב, שאינו מביא כל עיקר; אך יש גורסים ברמב"ם "עציץ שאינו נקוב", ראה "קריית ספר", וראה עוד ב"ספר המפתח" שם.

5. כבר נתבאר בהערה שבמשנה, שגירסת רש"י היא "כופריים".

6. ראה מה שביאר המהרש"א.

מתניתין:

כיצד הוא עושה שתהיה מובחרת התבואה הגדילה בשדה?

הרי זה נרה [חורש את השדה ומניחה בור, בלי לזרעה, במשך] שנה ראשונה כולה, ובשנה שניה זרעה קודם לפסח שבועים יום, (10) והוא עושה מתבואתה סולת מרובה.

כיצד בודק את הסולת לאחר טחינת התבואה וניפויה, אם ראויה היא?

הגזבר (11) מכניס את ידו לתוכה:

אין מביאין עומר ושתי הלחם (7) משדות שאין תבואתן מובחרת:

לא מבית הזבלים, משדה שצריכה זבל. (8)

ולא מבית השלחים, שדה הגדילה על מי מעין שבתוכה, ולא על מי גשמים.

ולא מבית האילן, שדה שיש בה אילנות. (9)

ומכל מקום אם הביא משדות אלו — כשר.

השלחין ולא מבית העמק, [ראה לעיל פד ב גבי בכורים "ולא מפירות — תבואה — שבעמקים"]; ובתוספות לעיל סח א ד"ה קוצרים, מבואר שאין גורסים כאן מבית העמקים; וראה עוד בזה בהערות לעיל עא א על המשנה שם.

ג. כתב הרמב"ם [איסורי מזבח ו יב]: אבל סולת חיטין שנזרעו בבית השלהין, או בבית הזבלים או בבית האילן, או בארץ שלא נרה ולא עבדה לא יביא לכתחילה ...

10. כתבו התוספות בד"ה אין מביאין, שפרט זה אכן מתיחס לעומר בלבד; ובד"ה וזרעה, כתבו, שרק זריעת שעורים [שמהם בא העומר] היא בזמן זה, אבל זמן זריעת חיטים קודם לזמן זה, ראה שם.

אבל הרמב"ם [איסורי מזבח ז ד] כתב: וכיצד היו עושין בזריעת חיטי המנחות והנסכים ... וזרע ... קודם לפסח שבועים יום; וראה ב"ק"ן אורה" שהעיר, דברמב"ם בהלכות תמידין ומוספין, גבי עומר, לא הזכיר דין זה, ראה מה שהביא שם.

11. מכאן הוכיחו התוספות שמשנתנו עוסקת בשאר מנחות, כי בעומר היה לו לומר "שלוחי בית דין".

7. נתבאר על פי רש"י מכתב יד; ויש להעיר עוד לדברי רש"י במשנה הקודמת גבי מה ששינונו: "כל הארצות היו כשרות", ולמה שהובא בהערה שם בשם ה"ק"ן אורה"; וראה עוד בהערה על הברייתא המובאת בגמרא, דמשמע לפי פירוש רש"י במשנה לעיל, שהברייתא עוסקת בעומר בלבד, ואם כן אף המשנה כן, וכמו שהשוו התוספות.

אבל רש"י בפסחים נה ב ד"ה וכוורכין, וכן כתבו התוספות כאן שלכל המנחות אין מביאין מהם, ואולם חילקו את לשון משנתנו שבחלקה מתיחסת לעומר בלבד, ובחלקה מתיחסת לכל המנחות, וכפי שיובא מדבריהם בהערות; וכן הוא ברמב"ם איסורי מזבח ו יב, ולשיטתו כל משנתנו עוסקת בכל המנחות.

8. פירש רש"י מכתב יד: שמה לא נזדבלה כל צרכה, ונמצאו כל פירותיה כחושים; לישנא אחרינא: שהזבל מביאיש ומקלקל טעם הפירות.

9. א. כי האילנות יונקים את הקרקע ומכחישים את הזרעים, רש"י מכתב יד; ובפירוש המיוחס לרש"י, פירש: שהאילנות עושים לה צל, ואין התבואה גדילה יפה.

ב. רש"י בפסחים נה ב ד"ה וכוורכין, הביא את משנתנו "אין מביאין סולת למנחה לא מבית

האם נרה שנה ראשונה, שחורש ומניחה בור במשך כל השנה ובשנה נרה, וזרעה כשאר כל השדות שחורשים תחילה ואחר כך זורעים.

או דילמא: נרה שנה ראשונה, ובשנה זרעה בלא נרה, שהרי כבר חרש אותה בשנה ראשונה.

תא שמע ראייה שהוא חוזר וחורשה גם בשנה השנית, מהא דתניא: אמר רבי יוסי:

אף (12) "חיטי כרזיים" (13) ו"כפר אחים" [שמות מקומות הם], אלמלי [אם לא שאינן] סמוכות לירושלים, שמשם יש להביא את העומר, (14) היו מביאין את העומר אף מהן —

אם עלה בה אבק, הרי הסולת פפולה עד שיפנה את האבק.

ואם התליעה הסולת, הרי היא פפולה.

גמרא:

שנינו במשנה: כיצד ערשה, נרה שנה ראשונה, ובשנה זרעה קודם לפסח שבעים יום:

איבעיא להו: היכי קאמר התנא? איך מתפרשת המשנה, כי יש לפרשה בשני אופנים:

ואכן המשנה עוסקת כאן בעומר, ואילו שאר מנחות באמת אינן באות דוקא מן הסמוך לירושלים; [וראה מה שנתקשה ה"ק"ן אורה" בלשונם].

ולפי מה שנתבאר בהערה 12, שלדעת רש"י מתפרשת ברייתא זו בעומר, הרי בהכרח כפירוש שני; אלא שלשון רש"י בכתב יד משמע, ש"כרזיים" בלבד הוא שם המקום.

14. נתבאר על פי פירושו השני של רש"י מכתב יד, שכתב: אלמלי סמוכות לירושלים דאין מעבירין על המצוות כדאמרין בפרק רבי ישמעאל [ראה לעיל סד ב], ולפי זה הפירוש הוא: "אם לא שאינן סמוכות לירושלים"; וכפירוש זה נראה מדברי התוספות בד"ה אין מביאין, שהובאו דבריהם בהערה 13, ראה שם.

אבל בפירוש המיוחד לרש"י וברבינו גרשום, מבואר, שהכוונה היא: "אם לא שהן סמוכות לירושלים", והב"ח אף הגיה ברייתא "אלמלי שהן סמוכות לירושלים"; והיינו — כמבואר בדבריהם — שהן סמוכות יותר מדי לירושלים השוכנת בין ההרים, וזה הוא טעם

12. מסתבר, שברייתא זו באה להוסיף על המשנה שבראש הפרק "מכמיס וזינתא אלפא לסולת ... כל הארצות היו כשרות, אלא שמכאן היו מביאין"; ועל זה הוסיפה הברייתא: אף ...; ואם כן לפי מה שנתבאר ברש"י על המשנה, שהמשנה עוסקת בעומר, שהרי פירש את מה ששנינו: "כל הארצות" דהיינו ארצות שבארץ ישראל, ומזה מוכרח שהנידון הוא בעומר שהוא בא מן הארץ בלבד, ממילא גם ברייתא זו עוסקת בעומר; וראה הערה 13.

13. הקשו התוספות בד"ה אין מביאין: מדאמר "חיטי כרזיים" משמע שאנו דנים לענין שאר מנחות הבאות מן החיטים, ואילו המשך הברייתא שמבואר ממנה שיש להביא מן הסמוך לירושלים, הרי אינו שייך אלא בעומר שהוא בא מן השעורים!?

וביארנו בשני אופנים:

האחד: עיקר הברייתא עוסקת בשאר מנחות, ודין שאר המנחות כדין העומר שהוא בא מן הסמוך לירושלים.

השני: "חיטי כרזיים" הוא שם המקום,

וזרעה קודם לפסח שבועים יום — כדי שעל ידי זריעתה סמוך לפסח תהא סמוכה הזריעה לגבורת החמה [לזמן שהחמה מתגברת], (18) ומתוך כך עושה התבואה: קנה — בגודל זרת, ושיבולת [ראש השיבולת ששם הגרעינים] באורך זרתיים.

וקוצר, ומעמר, ודש, וזרה, ובורר, וטוחן, ומרקד, ומביא אצל גזבר — (19)

והגזבר מכניס ידו לתוכה, אם עלתה בה אבק, אומר לו: חזור ונפה אותה פעם שניה.

משום רבי נתן אמרו: גזבר סך ידו בשמן, ומכניס ידו לתוכה, עד שמעלה כל אבקה [אבק שלה].

ומברייתא זו פושטת הגמרא את ספיקה בפירוש המשנה, אם היה חורש רק בשנה

לפי ששדות אלו בדרום ארץ ישראל (15) הן עומדות, ואין מביאין את העומר אלא מן השדות המודרמות [העומדות בדרום ארץ ישראל], כדמפרש טעמא ואזיל —

ומן השדות המנונרות לכך [החרושות לשם העומר] — (16)

שבחן — בשדות המודרמות — חמה זורחת, כלומר, גם בימות החורף, רוב שעות היום החמה עומדת שם בדרום, ומהן חמה שוקעת, כלומר, סמוך לשקיעתה זורחת שם השמש עליהם, וכל זה טוב הוא לתבואה. (17)

כיצד הוא עושה?

נרה שנה ראשונה, ובשנה שניה חורש וישונה [חורש פעמים] —

17. לשון רש"י מכת"י הוא: המודרמות: עומדות בדרומה של ארץ ישראל, שהחמה כל ימות החורף רוב היום היא עומדת בדרום; ומהם חמה שוקעת: סמוך לשקיעתה זורחת עליהם כדקיימא לן "הולך אל דרום", וביום תקופת טבת חמה זורחת בקרן דרומית מזרחית, ושוקעת במערבית דרומית, ומכאן ואילך עומדת חמה במזרח, ומתרחקת מן הדרום, ועמוד החמה זורח על הדרום, וכל היום כולו נמשכת והולכת לדרום וממתקת את התבואה.

18. פירש רש"י מכת"י: שתהא סמוכה לחמה: לגבורת החמה ביום, שכשנמשך לצד צפון בימות הקיץ החמה מתגברת והולכת, ומשום הכי לא היה זורעה בתחילת התקופה, שאין החמה בגבורה.

19. התוספות הוכיחו ממה שאמרו "ודש"

שלא להביא מהם; ומבואר מדבריהם, שתבואה הגדילה בין ההרים אינה טובה, ולכן אין מביאים מהם.

ובפירוש הראשון של רש"י מכתב יד כתב: אלמלי סמוכות לירושלים, שהיתה בהרים, כדכתיב: "ירושלים הרים סביב לה", ובהרים חמה מקדרת ומשביח את הפירות כדכתיב "ומגד תבואות שמש" היו מביאין מהן; ואף לפירוש זה, כוונת הברייתא: אם לא שאינן סמוכות לירושלים; ולפירוש זה, תבואה הגדילה בין ההרים טובה יותר, היפך מפירושם של רבינו גרשום והפירוש המיוחס לרש"י.

15. כן פירש רש"י מכתב יד; אבל התוספות כתבו, שמשופעות לצד דרום, ואין לחוש באיזו רוח של ירושלים [או ארץ ישראל].

16. רש"י מכתב יד; ובפירוש המיוחס לרש"י: חרושות הרבה לכך.

ראשונה, או אף בשנה שניה:

קתני מיהת בברייתא: ושניה חורש ושונה. הרי שאף בשנה שניה היה חורש.

ומקשינן על הפשיטות מן הברייתא למשנתנו: **ולטעמיה**, ולשיטתך שאתה לומד מן הברייתא לפרש את המשנה — הרי **מתניתין לא קתני** שהיה שונה את חרישתו בשנה השניה,

ב-ה-ב ואילו **בברייתא קתני** "ושניה חורש ושונה"!?

כלומר, הרי בהכרח שאין דעת משנתנו כדעת הברייתא, כי חרישה נוספת יותר על על חרישה רגילה שעושים בשדה, ודאי שאין לה כל מקור במשנתנו, ואילו בברייתא נזכרו שתי חרישות בשנה השניה; ובהכרח ששתי שיטות הן, ואין ללמוד מן הנאמר בברייתא לפרש את המשנה.

ומשנינן: **הא לא קשיא**:

כאן — משנתנו — עוסקת בשדה עבודה, שנה בשנה ראשונה, ואם כן כשיעשה ניר בשנה השניה הרי לנו שתי חרישות.

כאן — הברייתא, ששינוי בה "חורש ושונה" — עוסקת בשדה שאינה עבודה —

כלומר, אם אכן נרה בראשונה כי אז בשניה עושה חריש אחד וזורע, ואם לא נרה בשנה הראשונה, כי אז עושה שתי חרישות בשנה השניה; ואם כן אין סתירה מן הברייתא; ומכל מקום תפשוט, שבשנה השניה עושה חרישה שניה.

אך לא פשיטא לגמרא ישוב זה, ולכן שואלת הגמרא:

מאי הוי עלה על הספק בפירוש משנתנו?

ופושטת הגמרא: **תא שמע** שאין הוא חורש פעם שניה, מהא דתניא:

כך הוא עושה: **נר** (1) את כל השדה בחציה של השנה, (2) **זורע** בחצי השנה האחרת את

שהברייתא עוסקת בשאר מנחות, ומשום דבעומר לא שייך דישה, דהא תנן לעיל סו א: בקנים ובקולחות חובטין אותו כדי שלא יתמעך; נויש להעיר עוד, דבמשנה שם מבואר, שכל מעשי העומר מאחרי הקצירה היו עושים בעזרה, וזה דלא כדמשמע מברייתא זו].

1. כן נראית הגירסא ברש"י, וכאשר הוא משפט הלשון.

2. כן נראה מדברי רש"י מכתב יד, שפירוש "נר חציה" הוא חצי של השנה, "זורע חציה" פירושו: חצי השדה; ובעיקר הטעם שלא היו זורעים שנה אחר שנה באותו מקום ביאר

רש"י: ולהכי אין זורעה כולה כאחת, שאין דרך בני אדם לזרוע קרקעותיהם שנה אחר שנה, מפני שמתישים את השדות, לכך זורעה לחצאים, ומרבים פירות בכל שנה.

ומפירוש המיוחס לרש"י נראה יותר, שהוא מפרש "נר חציה וזורע חציה" הכל על השדה; אלא שהוא נר את כל השדה, ואינו זורע אלא חציה.

ובין לפירוש זה ובין לפירוש זה, כבר בשנה ראשונה הוא זורע בחציה של השדה; ולפי פירוש זה לכאורה צריך להבין: איך יתיישב לשון המשנה "נרה שנה ראשונה ובשניה זורעה", דמשמע, שבשנה ראשונה אינו זורע כלל.